

Gönderiliş Tarihi: 25/03/2025
Kabul Tarihi: 08/07/2025
ORCID 0000-0002-4201-2427

TÜRKİYE’DE EĞİTİM HARCAMALARININ EKONOMİK BÜYÜME ÜZERİNDEKİ ROLÜ: KAVRAMSAL BİR DEĞERLENDİRME VE İSTATİSTİKİ GÖZLEMLER

Emek Aslı CİNEL¹

ÖZ

Eğitim ülkelerin gelişmişlik düzeyinde, ekonomik büyümesinde ve uluslararası rekabet gücünde son derece büyük etkileri olan önemli bir olgudur. Dolayısıyla ülke tarafından eğitime yapılan harcamalar ülkenin geleceğine yön vermektedir. Küreselleşme ile birlikte ortaya çıkan teknolojik gelişmeler, ülke kalkınmasında en etkili olan unsurun eğitim düzeyi olduğunu göstermektedir. Günümüzde eğitime ve beşeri sermayeye önem veren ülkelerin yüksek ekonomik büyüme oranına ve rekabet gücüne sahip olduğu görülmektedir. Bu nedenle gelişmiş ülkeler dahi eğitim sistemine büyük harcamalar yapmakta ve eğitimin kalitesini artırmaya çalışmaktadır. Eğitime yapılan yatırım insan sermayesine yapılan yatırımdır. Eğitim arttıkça ülkelerin özellikle üretim ve tasarruf gibi diğer makroekonomik göstergelerinde de iyileşme gözlenmektedir.

Çalışmanın amacını Türkiye’de eğitim harcamalarının ekonomik büyüme üzerindeki etkilerini araştırmak oluşturmaktadır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada farklı kurumların resmi internet sitelerindeki verilerden yararlanarak oluşturulan grafik ve tablolar aracılığıyla eğitim harcamalarının ekonomik büyümeye olan etkileri incelenmektedir. Çalışma sonucunda elde edilen veriler Türkiye’de eğitim harcamalarının artırılmasının ekonomik büyüme ve refah seviyesi üzerinde pozitif yönlü etkilerinin olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Ekonomik Büyüme, Eğitim, Beşeri Sermaye, Uluslararası Rekabet

Jel Kodları: N01,I20, I30.

THE ROLE OF EDUCATION EXPENDITURES ON ECONOMIC GROWTH IN TURKIYE: A CONCEPTUAL EVALUATION AND STATISTICAL OBSERVATIONS

ABSTRACT

Education is an important phenomenon that has great effects on the development level of countries, their economic growth and international competitiveness. Therefore, the expenditures made by the country on education shape the future of the country. Technological developments that have emerged with globalization show that the most effective factor in a country’s development is the level of education. Today, it is seen that countries that give importance to education and human capital have high economic growth rates and competitiveness. For this reason, even developed countries spend heavily on the education system and try to improve the quality of education. Investing in education is investing in human capital. As education increases, improvements are observed in other macroeconomic indicators of countries, especially production and savings.

The aim of the study is to investigate the effects of education expenditures on economic growth in Türkiye. For this purpose, the effects of education expenditures on economic growth are examined through graphs and tables created by using data from the official websites of different institutions. The data obtained as a result of the study show that increasing education expenditures in Turkey has positive effects on economic growth and welfare level.

Keywords: Economic Growth, Education, Human Capital, International Competition

Jel Codes: N01,I20, I30.

¹ Doç. Dr., Giresun Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, emekasli@yahoo.com

1.GİRİŞ

Ekonomik faaliyetlerin temelini ifade eden üretim olgusu ile eğitim kavramı birbirleriyle doğrudan ilişkilidir. Üretim ekonomik işlemlerin ana unsurudur. Dolayısıyla eğitim, üretimin gerçekleşmesinde ve ekonomik büyümenin sağlanmasında anahtar rol üstlenmektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde eğitim ekonomik ve teknolojik gelişmenin ana belirleyicisi olarak kabul edilmektedir. Yenedünya düzeninde işgücünün bilgi ve beceri seviyesinin artırılması sayesinde verimlilikte meydana gelen artışlar eğitimle mümkün olmaktadır.

Eğitim, ülkelerin kalkınmasında bir taraftan nitelikli işgücü yaratırken diğer taraftan bilgi üretme ve yayma özelliğiyle ülkelerin gelişen teknolojiyi takip etme ve yeni teknolojiye ayak uydurma sürecini hızlandırmaktadır. Eğitim düzeyi arttıkça uluslararası rekabet gücü de artan ülkeler daha kolay bir şekilde dışa açılmakta ve ekonomik performanslarını artırmaktadır (Çalışkan, Karabacak, Meçik, 2013:30). Hızla küreselleşen yeryüzünde eğitim, ekonomik, toplumsal ve kültürel kalkınmayı sağlayan kilit unsurdur. Ekonomik kalkınmanın artması nedeniyle mal ve hizmet üretimi de artmakta toplumsal refah ve kişi başına düşen gelir yükselmektedir. Yaşam kalitesi eğitim aracılığıyla artan bireyler daha az suç işleme eğilimine girmekte, demokratik yönetim anlayışı topluma egemen olmakta ve ekonomik, siyasal istikrar oluşmaktadır.

1980’li yıllarda bilgi ve teknoloji önem kazanmış ve bu yönde üretim gerçekleşmiştir. Ekonomik büyüme sürecinde beşeri sermayenin önemi dikkate alınmış ve 1990’lı yılların başında içsel büyüme modelleri ile genel anlamda benimsenmiştir. 21. yüzyılda ülkelerin ekonomik büyüme potansiyelini yaratmalarında en etkili ve önemli olgunun artık beşeri sermaye olduğu bilinmektedir. Beşeri sermaye ise eğitim alanındaki gelişmelere bağlı olarak artmaktadır. Eğitim düzeyi yüksek olan toplumlarda gelir dağılımında adaletsizlik azalmakta ve yoksulluk oranı düşmektedir. Eğitim harcamaları birçok ülke için savunma hizmetlerinden sonra gelen en önemli harcamaları oluşturmaktadır. Eğitim bireylerin daha fazla gelir elde etmelerine ve işgücü piyasalarında daha çok yer almalarına izin vererek toplumsal değişimlere daha hızlı adapte olabilmelerini sağlamaktadır. Eğitim düzeyi arttıkça siyasal ve toplumsal katılım da artmakta, risklere ve belirsizliklere karşı korunma seviyesi de yükselmektedir (Ereş, 2005). Eğitim sayesinde bireyler yaşamları boyunca üretken olmaktadır.

Eğitim, bireyleri daha dışa dönük hale getirmekte, sınıfları ve eşitsizlikleri azaltmaktadır. Kaynakların etkin ve verimli kullanımında optimum düzeyi sağlayabilmek için devlet sosyal maliyeti üstlenmelidir. Dolayısıyla değişen yeryüzünde hükümetler eğitime verilmesi gerekli olan önemi daha sık dile getirmekte ve eğitim politikalarına daha fazla önem vermektedir. Böylece yurt içinde ve yurt dışında yapılan eğitim harcamalarına ait araştırmalar hızla artmaktadır (Akın Mart ve Kartal, 2021). Eğitim politikalarına, araştırma geliştirme yatırımlarına ve bilgiye önem veren ülkelerin günümüzde yüksek oranlı ekonomik büyüme ve üretim hacmine sahip oldukları dikkat çekmektedir.

Türkiye’de eğitim sistemi üzerinde durulması gereken önemli bir konudur. Ülkemizde eğitim sisteminin çağın gereklerine uygun bir yapıda olması ve niteliğinin artırılması büyük önem taşımaktadır. Ekonomik büyümenin sürdürülebilir olmasında ve üretimin artırılmasında belirleyici olan en önemli faktör eğitimidir. Türkiye’de eğitim önceki dönemlerde devlet tarafından finanse edilirken günümüzde öze doğru geçiş yapmış ve kamu finansmanı ile özel finans kaynaklarının birlikte kullanıldığı bir hizmet anlayışı oluşmuştur (Ulusoy, 2013). Ortaya çıkan bu dönüşümün yaratmış olduğu ekonomik ve toplumsal etkilerin oldukça fazla olduğu görülmektedir. Türkiye’de uygulanacak olan reform düzeyindeki eğitim politikalarıyla bu sorunlar minimum seviyeye indirilmeli ve eğitimde eşitlik sağlanmalıdır.

Çalışma, Türkiye’de günümüzde eğitimin ekonomik büyüme ve refah seviyesi üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu temelde, öncelikle eğitimin büyüme üzerinde yarattığı etkilere ilişkin literatür tartışmalarına yer verilmektedir. Ardından Türkiye’de eğitimle ekonomik büyüme arasındaki ilişki farklı kurumların resmi internet sitelerinden elde edilen verilerden yararlanarak tablo ve grafikler aracılığıyla incelenmektedir. Sonuç bölümünde, Türkiye’de eğitim sistemi ve politikalarının geleceğine ait değerlendirme ve öneriler yer almaktadır. Çalışma sonucunda elde edilen veriler Türkiye’de eğitim harcamaları arttıkça ve eğitimin kalitesi yükseldikçe toplumsal refah seviyesinin ve ekonomik büyümenin de artış göstereceği yönündedir.

2.TÜRKİYE'DE EĞİTİMİN EKONOMİK BÜYÜME ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNE YÖNELİK LİTERATÜR TARAMASI

Günümüzde gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde eğitime yapılan harcamaların artmakta olduğu görülmekte olup yurt içi ve yurt dışında gerçekleştirilen eğitim harcamalarına ilişkin yapılan araştırmalar her geçen gün artmaktadır. Eğitim harcamalarıyla ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi inceleyen farklı çok sayıda çalışmada eğitim harcamalarının ekonomik büyümeyi artırdığı yönünde bulgulara ulaşılmıştır. Bu çalışmaların bir kısmına aşağıda tarihsel sıralı olarak yer verilmiştir.

Barro (1991), yapmış olduğu çalışmasında 1960-1985 dönemi için 98 ülke ekonomisinde eğitim harcamalarıyla ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmada panel regresyon analizi kullanılmıştır. Çalışma sonuçlarına göre eğitim harcamaları arttıkça ekonomik büyüme de artmaktadır.

Levine ve Renelt (1992), çalışmalarında 1960-1989 döneminde 119 ülke için yatay kesit regresyon analizinden yararlanarak eğitim ve ekonomik büyüme ilişkisini araştırmışlardır. Çalışmada eğitimle ekonomik büyüme arasında pozitif ilişkinin var olduğu sonucuna varmışlardır.

Ergen (1999), 1980-1990 döneminde Türkiye'nin 67 ili için eğitimle ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmada yatay kesit verileriyle Cobb- Dauglass üretim fonkiyonunu kullanmıştır. Çalışmada elde edilen bulgulara göre eğitimle ekonomik büyüme arasında pozitif yönlü bir ilişki mevcuttur.

Self ve Grabowski (2004), 1966-1999 döneminde eğitim ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışmada korelasyon analizi ve Granger nedensellik testinden yararlanmışlardır. İki değişken arasında pozitif yönlü bir ilişki mevcut olup eğitimden ekonomik büyümeye doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisinin var olduğu ifade edilmiştir.

Blankenau ve Simpson (2004), çalışmalarında eğitim harcamalarıyla ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi analiz etmişlerdir. Çalışma sonuçlarına göre bu ilişkinin yönünü devlet harcamalarının düzeyi, vergi yapısı ve üretim teknolojileri belirlemektedir.

Taban ve Kar (2006), çalışmalarında 1969-2001 döneminde Türkiye'de eğitimle ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi Johansen eş bütünleşme analizi ve vektör hata düzeltme modelini kullanarak incelemişlerdir. Çalışma sonuçlarına göre eğitim ile ekonomik büyüme uzun dönemde eş bütünleşik olup iki değişken arasında çift yönlü bir nedensellik ilişkisi söz konusudur.

Erdoğan ve Yıldırım (2009), çalışmalarında 1980-2010 dönemi için Türkiye'de ekonomik büyüme ile yükseköğrenim için ayrılan harcama miktarı arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışmada Cobb-Dauglass analizinden yararlanmışlardır. Çalışmada elde edilen bulgular yükseköğretim kayıtlarıyla ekonomik büyüme arasında doğru orantılı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir.

Telatar ve Terzi (2010), çalışmalarında ekonomik büyüme ile eğitim arasındaki ilişkiyi Granger nedensellik testi ve VAR analizi yardımıyla 1968-2006 döneminde Türkiye ekonomisi için incelemişlerdir. Çalışma sonuçlarına göre ekonomik büyümeden yükseköğretim mezunu öğrenci sayısına doğru pozitif bir nedensellik mevcuttur.

Akçacı (2013), çalışmasında eğitim ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi 1998-2012 dönemi için Toda- Yamamoto nedensellik testiyle analiz etmiştir. Elde edilen bulgular eğitim harcamalarından ekonomik büyümeye doğru tek yönlü nedensellik ilişkisinin olduğunu ifade etmektedir.

Mercan ve Sezer (2014), çalışmalarında 1970-2012 dönemi için eğitim harcamalarıyla ekonomik büyüme ilişkisini ARDL sınır testi ile incelemişlerdir. Çalışmaya göre, eğitim harcamaları ekonomik büyümeyi pozitif olarak etkilemektedir.

Selim ve diğerleri (2014), çalışmalarında G-20 ülkelerinde eğitim harcamalarının ekonomik büyüme üzerindeki etkilerini 2000-2011 dönemi için panel eşbütünleşme ve hata düzeltme modelinden yararlanarak incelemişlerdir. Çalışma sonuçlarına göre eğitim harcamaları ile ekonomik büyüme arasında uzun ve kısa dönem ilişkileri pozitif ve anlamlıdır.

Gövdeli (2016), 1923-2014 döneminde Türkiye'de eğitim harcamalarıyla ekonomik büyüme

ilişkisini Johansen eş bütünleşme analizini kullanarak incelemiştir. Elde edilen veriler iki değişken arasında uzun dönemde pozitif yönlü bir ilişkinin olduğunu göstermektedir.

Köprücü ve Sarıtaş (2017), çalışmalarında Türkiye’de eğitim ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi 1980-2013 dönemi için incelemiştir. Çalışmada ARDL ve Johansen yaklaşımlarından yararlanılmışlardır. ARDL yönteminin uzun dönem modeline göre eğitim, ekonomik büyüme üzerinde pozitif bir etkiye sahiptir.

Yalçınkaya ve Kaya (2017), çalışmalarında eğitimin ekonomik büyüme üzerindeki etkilerini 1990-2014 dönemi için incelemiştir. Çalışma sonucunda eğitimin ekonomik büyüme üzerindeki uzun dönemli ve pozitif yönlü etkisinin mevcut olduğu tespit edilmiştir.

Karış (2019), çalışmasında Türkiye’de 2003-2018 döneminde eğitimle ekonomik büyüme ilişkisini Engle-Granger eş bütünleşme testiyle incelemiştir. Değişkenler arasında uzun dönemli eş bütünleşme ilişkisinin olduğu ifade edilmiştir.

Pata (2020), çalışmasında Türkiye’de eğitimle ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi Fourier-Shin eş bütünleşme ve dinamik en küçük kareler yöntemini kullanarak analiz etmiştir. Uzun dönemde değişkenler arasında eş bütünleşme ilişkisi mevcut olup üniversite eğitimiyle ekonomik büyüme arasında pozitif ilişki vardır.

Dineri ve Gölpek (2021), çalışmalarında 1980-2016 döneminde Türkiye için eğitimle ekonomik büyüme ilişkisini Maki eş bütünleşme testi ve FMOLS uzun dönem katsayı tahmincisi yöntemiyle incelemiştir. Çalışmada değişkenler arasında uzun dönemli bir ilişkinin olduğu ve bu ilişkinin pozitif olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yürük ve Acaroğlu (2021), çalışmalarında eğitim harcamalarıyla ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi Türkiye için 1980-2015 dönemini ele alarak incelemiştir. Çalışmada Nonlinear Autoregressive Distributed Lags (NARDL) modelinden yararlanılmışlardır. Elde edilen sonuçlar eğitimin eğitimin pozitif dışsallığını desteklemiştir.

Demirgil ve Sonkur (2022), çalışmalarında Türkiye’de 1990-2020 döneminde kamu eğitim harcamalarıyla ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi uzun dönemli olarak ele almışlardır. Çalışmada ARDL sınır testinden yararlanılmışlardır. Elde edilen bulgulara göre söz konusu iki değişken arasında uzun dönemli bir eşbütünleşme ilişkisinin olduğu ve kamu eğitim harcamalarındaki artışın ekonomik büyümeyi pozitif olarak etkilediği tespit edilmiştir. Kamu eğitim harcamalarında meydana gelecek %1’lik bir artışın ekonomik büyümeyi %0,74 oranında artırdığı ifade edilmiştir.

Köksel ve Tecirli (2023), çalışmalarında Türkiye’de eğitim harcamalarının ekonomik büyüme üzerindeki etkisini 1980-2020 dönemi için ampirik olarak analiz etmişlerdir. Analiz sonucunda elde edilen bulgular, eğitim harcamalarından ekonomik büyümeye doğru bir nedensellik ilişkisinin varlığını göstermektedir.

Yıldız (2023), çalışmasında 2006-2022 döneminde Türkiye’de eğitim harcamalarıyla ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi ARDL yöntemiyle incelemiştir. Analiz sonuçlarına göre Türkiye’de kamu eğitim harcamalarıyla ekonomik büyüme arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır.

Odhiambo (2024), çalışmasında 2002-2018 döneminde 28 Afrika ülkesinde eğitimle ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmada diğer araştırma sonuçlarından farklı olarak orta öğretim hariç olmak üzere eğitimin ekonomik büyüme üzerindeki etkisinin oldukça önemsiz olduğu sonucuna varılmıştır.

Yurgiden (2024), çalışmasında Türkiye’de eğitim harcamalarıyla ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi 2009-2023 yılları için alan yazı incelemesi yaparak araştırmıştır. Çalışma sonucunda Türkiye’de eğitim harcamalarının artmasının ekonomik büyümeyi artırdığı tespit edilmiştir.

Şimşek ve diğerleri (2024), çalışmalarında Türkiye’de eğitim harcamaları ile ekonomik büyüme ilişkisini 1995-2019 dönemi için Phillips-Perron birim kök testi ve ARDL sınır testi yaklaşımlarından faydalanarak incelemiştir. Çalışma sonuçlarına göre eğitim harcamalarıyla ekonomik büyüme arasında kısa ve uzun dönemde pozitif ilişki söz konusudur.

Mei (2025), çalışmasında yükseköğretimle bölgesel ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi

Cobb Douglas üretim fonksiyonundan yararlanarak incelemiştir. Çalışma sonuçlarına göre yükseköğretim bölgesel ekonomik kalkınmaya uygun mesleki standartların formülasyonu açısından ekonomik büyümeyi %19 oranında (daha fazla da olabilir) artırmaktadır.

3.TÜRKİYE’DE EĞİTİM VE EKONOMİK BÜYÜME İLİŞKİSİ

Eğitimin bir ülke ekonomisinde beşeri sermaye üzerinde yarattığı etkiler ve sosyal yapıya sağladığı katkılar o ülke ekonomisinin hızla büyümesine neden olmaktadır. Bu noktada Türkiye’de eğitim harcamalarının gelişimi ekonomik büyüme açısından büyük önem taşımaktadır. Eğitim sürecinde ekonomik büyümenin gerçekleşebilmesi için ihtiyaç duyulan sayı ve vasıfta bireyin yetiştirilmesi hedeflenmektedir. Dolayısıyla bir ülkenin gelişmişlik kriterleri arasındaki en önemli ölçütlerden biri eğitimidir. Eğitim, bireylerin üretici hale getirilmesinde kullanılan araçların en etkili olarak kabul edilmektedir (Çete ve Bozoğlu Çete, 2024). Bir ülke ekonomisinde üretimde artış ve ekonomik gelişme bilgi aracılığıyla daha az maliyetli ve karlı bir biçimde sağlanabilmektedir. Toplumun refah ve mutluluk seviyesini, o ülkede yaşayan bireylerin nitelikli ve sürekli eğitim almaları, kazandıkları bilgiyle ekonomik büyümeye katkı sağlamaları meydana getirmektedir (Sönmez, 2001).

Tablo 1. Türkiye’de Toplam Eğitim Harcamaları (Milyon TL)

Yıllar	Toplam Devlet Harcaması	Ekonomik Büyüme Oranı (%)
2011	73.592	10,7
2012	88.313	4,7
2013	100.340	8,9
2014	113.571	5
2015	135.022	5,9
2016	160.873	3,2
2017	176.452	7,4
2018	214.637	2,9
2019	259.220	0,5
2020	270.921	1,9
2021	347.066	11,4
2022	587.438	5,5
2023	1.130.844	5,1

Kaynak: TÜİK, 2024

Türkiye’de 2011-2023 döneminde yapılan toplam eğitim harcamaları değerlendirildiğinde 2011 yılında 73 milyar TL’lik eğitim harcamasının gerçekleştiği görülmektedir. 2022 yılında 587 milyar TL olan eğitim harcamasının 2023 yılına gelindiğinde %92 oranında artarak 1 trilyon 130 milyar TL düzeyine ulaştığı gözlenmektedir. Türkiye’de 2011-2023 döneminde eğitime yapılan harcama düzeyi her ne kadar artış gösterse de gerçekleştirilen harcamaların yetersiz olduğu bilinmektedir. Toplam eğitim harcamaları, bu harcamaların GSYH içindeki payı ve öğrenci başına

yapılan harcamalar açısından Türkiye'nin OECD ülkelerinin oldukça gerisinde kaldığı görülmektedir (Ömür ve Giray, 2016). Bu sonucun ortaya çıkmasında GSYH içindeki payın eğitim haricindeki farklı dallara ayrılmasının etkili olabileceği düşünülmektedir (Ceğer, 2018). Türkiye'de eğitimin niteliğini ve kalitesini artırmak ve bölgesel eşitsizlikleri azaltmak için eğitime yapılan harcamaların çok daha yüksek boyutta olması gerekmektedir. Türkiye'de eğitimde bölgesel eşitsizlik sorunu her geçen gün daha da artmaktadır. Bölgelere göre öğretmen, öğrenci, okul sayıları, okuryazar oranı ve eğitim kalitesi farklılık göstermektedir. Bu durum öğretmenler ve öğrenciler açısından verimliliği ve niteliği azaltmakta, birçok öğretmenin görevini yapamamasına neden olmaktadır. Bu sonucun ortaya çıkmasını engellemek için devlet farklı teşvik politikaları uygulamalıdır. Bu bölgelerde çalışan öğretmenlere maddi anlamda destek verilmeli, eğitimin altyapısı sağlanmalı, beşeri sermayenin artırılması yoluyla ekonomik büyüme hızlandırılmalıdır (Yılmaz, 2001).

Türkiye'de 2011-2023 döneminde ekonomik büyüme oranlarının dalgalı bir seyir izlediği gözlenmektedir. Bu dalgalanmaların ana nedeni ekonomi politikasındaki belirsizlikler ve istikrarsızlık ile sıkça gündeme getirilen politika değişiklikleridir (Eğilmez, 2025). Bu durum eğitimde fırsat eşitsizliğini artırmakta ve sosyoekonomik eşitsizlik altındaki çocukların okuldan ayrılmasını hızlandırmaktadır. Bu süreçte çocuk işçiliği artmakta ve ev içi bakım yükü hızlanmaktadır.

Bir ülkede nitelikli eğitim standartlarının sağlanması, eğitim sistemlerinin sürdürülebilir, kapsayıcı ve nitelikli olması için o ülkede eğitime ayrılan kaynakların %15-20 seviyesine çıkması gerekmektedir. Oysa ülkemizde bütçeden eğitime ayrılan pay son üç yıldır %10 seviyesindedir (Kızılkaya ve Bakiler, 2024). Bu nedenle Türkiye'de sürdürülebilir bir ekonomik büyümeden söz etmek mümkün olamamaktadır.

Tablo 2. Türkiye'de Eğitim Harcamalarının Eğitim Düzeylerine Göre Artış Oranları (%)

Yıllar	Okul Öncesi	İlkokul	Ortaokul	Ortaöğretim	Yükseköğretim
2019	6,1	18,1	20,0	27,9	27,9
2020	5,3	18,3	19,0	27,9	29,6
2021	5,0	18,2	19,2	25,6	32,0
2022	74,4	61,6	59,2	51,6	67,7
2023	107,2	109,0	102,3	92,1	76,3

Kaynak: TÜİK, 2024

Eğitim, bireylerin hayat koşulları üzerinde belirleyici olan çok güçlü bir olgudur. Daha yüksek eğitim seviyesi, daha fazla kazancı ve daha yüksek istihdamı beraberinde getirmektedir. Eğitim düzeyi daha yüksek olan bireyler daha iyi sağlık şartlarına sahiptir. İçinde bulunduğumuz bilgi çağı toplumların beşeri sermayelerinin artması ve bu şekilde ekonomik büyümenin gerçekleşmesi üzerine kuruludur (Çevik, 2022).

Tablo 2'de Türkiye'de 2019-2023 döneminde eğitim harcamalarının eğitim düzeylerine göre artış oranları görülmektedir. Buna göre 2019 yılında en yüksek artış oranının (%27,9) orta ve yükseköğretim kademelerinde olduğu, 2020 yılında en yüksek harcama artış oranının %29,6 ile yükseköğretim düzeyinde olduğu dikkat çekmektedir.

2021 yılında yükseköğretim düzeyinde yapılan eğitim harcamalarındaki artış oranının %32, 2022 yılında %67,7 ve 2023 yılında da %76,3 seviyesine kadar yükseldiği gözlenmektedir. 2022 yılında en yüksek eğitim harcaması artış oranı (%74,4) okul öncesi düzeyinde gerçekleşmiştir. 2023 yılında %109 ile ilköğretim ve %107,2 ile de okul öncesi eğitim harcamaları en fazla oranda artış göstermiştir. Yükseköğretim harcamaları açısından Türkiye'nin son yıllarda bir ilerleme kaydettiği

gözlenmektedir. Ancak, Türkiye öğrenci başına gerçekleştirilen eğitim harcamaları konusunda OECD ortalamasına oranla yetersiz kalmıştır (Aykut, 2019).

Tablo 3. Türkiye’de 2022 ve 2023 Yıllarında Eğitim Harcamaları Temel Göstergeleri

Yıllar	Toplam Eğitim Harcaması (Milyon TL)	Öğrenci Başına Eğitim Harcaması (TL)	Eğitim Harcamasının GSYH İçindeki Payı (%)	Devlet Eğitim Harcamasının GSYH İçindeki Payı (%)	Toplam Eğitim Harcaması (Milyon Dolar)	Öğrenci Başına Eğitim Harcaması (Dolar)
2022	587.438	25.143	3,9	3,1	35.401	1.515
2023	1.130.844	49.045	4,3	3,6	47.541	2.062

Kaynak: TÜİK, 2024

Eğitim harcamasının GSYH içindeki payı ülkenin gelişmişlik ve refah seviyesi açısından büyük önem taşımaktadır. Çünkü eğitim yoluyla elde edilen beşeri sermayenin ekonomik büyüme üzerinde doğrudan etkisi bulunmaktadır (Nuta ve diğerleri, 2023). Eğitim, büyük ölçüde ülkelerin ekonomik performanslarını yükselterek uluslararası rekabet gücünü artırmaktadır.

TÜİK’in yayınladığı 2024 yılına ait eğitim harcamaları istatistiklerine göre, 2023 yılında 2022 yılına göre toplam eğitim harcamaları tutarı artmasına rağmen, eğitim harcamalarının GSYH içindeki payındaki artışın oldukça düşük olduğu dikkat çekmektedir. Devletin eğitime ayırdığı payın yetersiz olması nedeniyle eğitim masrafları ağırlıklı olarak hanehalklarına yüklenmektedir. Artan yoksulluk ve ekonomik koşullar nedeniyle hanehalkı eğitim harcamaları azalmaktadır (TÜİK, 2024). 2022 yılı eğitim harcamaları 2023 yılının enflasyon rakamlarına uyarlandığında aslında eğitim harcama tutarında bir artış yerine azalma olduğu görülmektedir (Kızılkaya ve Bakiler, 2023). Bu nedenle, kaynak dağılımı konusunda toplumsal refah seviyesini artırabilmek için devletin sosyal maliyet kısmını yüklenmesi büyük önem taşımaktadır (Karadeniz ve diğerleri, 2007).

Türkiye’de devlet eğitim harcamalarının GSYH içindeki payı 2022 yılında %3,1 iken 2023 yılında %3,6 olarak gerçekleşmiştir. 2022 yılında yapılan toplam eğitim harcaması 35.401 milyon dolarken 2023 yılında artarak 47.541 milyon dolar seviyesine ulaşmıştır. 2023 yılında öğrenci başına eğitim harcaması dolar bazında bir önceki yıla göre artarak 2.062 dolara yükselmiştir.

Tablo 4. Türkiye’de Finans Kaynaklarına Göre Eğitim Harcamalarının Dağılımı (%)

Yıllar	Devlet	Özel ve Tüzel Kişilikler	Hanehalkları	Uluslararası Kaynaklar
2019	74,0	10,9	20,8	0,3
2020	74,7	10,2	20,2	0,5
2021	72,5	10,5	22,0	0,4
2022	79,1	10,1	10	0,7
2023	83,5	8,0	7,9	0,6

Kaynak: TÜİK, 2024.

Eğitim harcamaları, eğitim hizmetlerinin gerçekleştirilmesi, nitel ve nicel anlamda geliştirilmesi için kamu ve özel kesimin yaptığı harcamalardan oluşmaktadır (Tuzcu, 2006). Ancak anayasal bir hak olarak kabul edilen eğitim, aynı zamanda sosyal devlet anlayışı içerisinde devletin temel görevleri arasında yer almaktadır. Bu sebeple kamu harcamaları arasında yeri oldukça önemlidir (Köksel ve Tecirli, 2023). Devletin eğitim amaçlı harcamaları sosyal politika disiplini bakımından büyük önem taşımaktadır. Çünkü devletin eğitim için gerçekleştirdiği harcamalar eğitimde fırsat eşitliği sağlayan sosyal harcamalar olarak kabul edilmektedir (Özaydın, 2012).

Türkiye’de finans kaynaklarına göre eğitim harcamalarının dağılımı son 5 yıl açısından değerlendirildiğinde 2019 yılında yapılan eğitim harcamalarının %74’ünün devlet tarafından finanse edildiği görülmektedir. Hanehalklarının yapmış olduğu harcama yüzdesi ise %20,8 olarak gerçekleşmiştir. 2023 yılına gelindiğinde eğitim harcamalarının %83,5’lik kısmını devletin karşıladığı, hanehalklarının gerçekleştirdiği harcamanın %7,9 ve özel ve tüzel kişilikler tarafından finanse edilen kısmın da %8 olduğu gözlenmektedir.

Türkiye’de kamu harcamaları içerisinde en büyük payı eğitim harcamaları almaktadır. Eğitimden yararlanan nüfusun büyük olması, bölgelerarasında eşitsizliklerin fazla olması, eğitim sektöründe yer alan personel sayısının yüksekliği, milli gelir düzeyi gibi birçok farklı unsur nedeniyle eğitim için ayrılan kaynak yetersiz kalmakta ve kaynak dağılımında sorunlara neden olmaktadır (Arabacı, 2011).

Eğitim harcamaları yaratmış olduğu kısa vadeli faydalar sebebiyle tüketim harcaması olarak ya da gelirin yeniden dağılımında bir araç olması, ekonomik büyüme ve kalkınmayı sağlaması yönüyle de yatırım harcaması olarak da değerlendirilebilmektedir (Gwartney ve Stroup, 1992). Dolayısıyla eğitim hizmetlerinin kamu sektörü ya da özel sektör tarafından mı gerçekleştirilmesi gerektiği uzun yıllar boyunca tartışma konusu olmuştur. Bu sorunun çözümünde özel ve sosyal getiri oranları büyük önem taşımaktadır (Ortaç, 2003). Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler için özel ve sosyal getiri oranları siyasi otoritenin yatırım kararlarında önemli bir gösterge olmaktadır.

Tablo 5. Türkiye’de Eğitim Seviyelerine Göre Öğrenci Başına Yapılan Harcama Tutarı (TL)

Yıllar	Okul Öncesi	İlkokul	Ortaokul	Ortaöğretim	Yükseköğretim
2022	19.001	18.859	19.963	21.163	50.236
2023	39.228	38.667	40.639	44.558	84.759

Kaynak: TÜİK, 2024

Eğitim harcamaları küresel çapta değerlendirildiğinde, ilk ve ortaöğretimde yarı kamusal, yükseköğretimdeyse ağırlıklı biçimde özel olarak ele alınan eğitim hizmetlerinin kamusal hizmet şeklinde görülüp, devlet aracılığıyla finanse edildiği görülmektedir (Koçak, 2016). Türkiye’de eğitim hizmeti, önceki dönemlerde devlet tarafından finanse edilmekteyken, zamanla özele kayma görülmüş ve günümüzde de kamu finansmanı ve özel finans kaynakların birlikte kullanıldığı bir hizmet sektörü meydana gelmiştir (Ulusoy, 2013). Dolayısıyla bu harcamalar yarı kamusal olarak kabul edilmekte ve devlet halen destek vermeye devam etmektedir.

Devletin eğitim harcamalarına katkısı da eğitim kademelerine göre değişmektedir. Örneğin; temel eğitimde hane halkının karşılayacağı giderler dışındaki diğer giderlerin tümünü üstlenmekteyken, yükseköğretimde öğrencilerden alınan öğrenim ücretleri hariç diğer maliyetlerin büyük kısmını karşılamaktadır (Özer, 2010).

Türkiye’de 2022 ve 2023 yıllarında eğitim seviyelerine göre öğrenci başına yapılan harcama tutarının en fazla olduğu eğitim seviyesi yükseköğretim olmuştur. Bu oran 2022 yılında 50.236 TL iken 2023 yılında 84.759 TL’ye yükselmiştir. Aynı yıllar için öğrenci başına yapılan harcamanın en düşük olduğu eğitim düzeyi ilkökul olmuştur. İlkokul için öğrenci başına yapılan harcama tutarı 2022 yılında 18.859 TL ve 2023 yılında 38.667 TL’dir.

Tablo 6. Türkiye’de 2016-2023 Döneminde Yükseköğretim Kurum ve Öğrenci Sayıları

Dönem	Yükseköğretim Toplam Öğrenci Sayısı	Yükseköğretim Kurum Sayısı (Kamu)	Yükseköğretim Kurum Sayısı (Vakıf)
2016-2017	7.198.987	112	65
2017-2018	7.560.371	112	69
2018-2019	7.740.502	129	72
2019-2020	7.940.133	129	75
2020-2021	8.240.997	129	74
2021-2022	8.296.959	129	75
2022-2023	6.952.142	129	75

Kaynak: YÖK, 2023

Çalışkan ve diğerleri (2013), çalışmalarında ortaöğretim ve yükseköğretim seviyelerinde öğrenci sayısının yüksek olmasının ekonomik büyümeyi hızlandırdığını ve ülkelerin ekonomik büyüme gerçekleştirebilmesi için bu kademelere daha fazla eğitim harcaması payı ayırması gerektiğini, bu şekilde ortaöğretim ve yükseköğretim seviyelerinde öğrenci sayısının arttırılabileceğini ifade etmişlerdir. Bu nedenle, bu kademelere yapılan eğitim harcamalarının artmasının Türkiye’nin lehine sonuçlar yaratabileceği ve ekonomik büyümeyi hızlandırabileceği düşünülmektedir.

Türkiye’de 2016-2027 döneminde yükseköğretim gören toplam öğrenci sayısı 7 milyon 198 bin 987 iken 2022-2023 döneminde bu rakam 6 milyon 952 bin 142’ye yükselmiştir. 2022-2023 döneminde kamuda yer alan yükseköğretim kurum sayısı 129 ve vakıf üniversitesi sayısı da 75 olup toplamda 204 yükseköğretim kurumu bulunmaktadır.

Tablo 7. Türkiye’de Kademelere Göre Net Okullaşma Oranları (%; 2016/2017-2022/2023)

Dönem	İlkokul	Ortaokul	Ortaöğretim	Yükseköğretim
2016-2017	91,16	95,68	82,54	42,43
2017-2018	91,54	94,47	83,58	45,64
2018-2019	91,52	93,28	84,2	44,1
2019-2020	93,62	95,9	85,01	43,37
2020-2021	93,23	88,27	87,93	44,41
2021-2022	93,16	89,31	89,67	44,66
2022-2023	93,85	91,27	91,7	46,02

Kaynak: MEB, 2023

2022-2023 döneminde Türkiye’de en fazla okullaşma oranının ilköğretim kademesinde sonra sırasıyla ortaöğretim, ortaokul ve yükseköğretim düzeylerinde olduğu gözlenmektedir. Günümüze kadar olan süreçte Türkiye’de en yüksek yükseköğretim okullaşma oranı (%46,02) 2022-2023 döneminde gerçekleşmiştir. Tablo aynı zamanda Türkiye’de nüfusun yarısının ortaöğretim sonrasında yükseköğretime devam ettiğini de göstermektedir. Dünya genelinde yükseköğretimde okullaşma oranları incelendiğinde Avrupa Birliğinde bu oran %83,3 ve OECD ülkelerinde de %75,7 olduğu görülmektedir. Türkiye yükseköğretimde okullaşma oranı açısından OECD ülkelerine göre oldukça geridedir. Ortaöğretim sonrasında yükseköğretime devam eden birey sayısının artması, toplumun eğitim seviyesini yükseltecek ve toplumsal refah düzeyini artıracaktır. Nitelikli eğitim, gelişmiş öğrenci ve öğretmen refahı bireylerin ve toplumların gücü biçiminde kendini gösterecektir (Çevik, 2022).

Tablo 8. MEB, YÖK ve Üniversitelerin Yıllık Bütçeleri (2016-2023)

Yıllar	MEB Bütçesi (Bin TL)	YÖK ve Üniversite Bütçeleri (Bin TL)	ÖSYM Bütçesi (Bin TL)	Toplam Eğitim Bütçesi (Bin TL)
2016	76.354.306	23.590.696	445.303	100.390.305
2017	85.048.584	25.620.450	408.536	111.044.570
2018	92.528.652	27.761.363	537.550	120.827.565
2019	113.813.013	33.023.355	549.555	147.385.923
2020	125.396.862	36.145.740	717.792	162.260.394
2021	146.920.234	45.395.788	643.549	192.959.571
2022	189.010.851	57.739.883	931.623	274.384.474
2023	532.763.954	162.769.617	1.544.369	651.377.155

Kaynak: MEB, 2023

Türkiye’de 2016-2023 döneminde toplam eğitim bütçesi incelendiğinde 2016 yılında 100 milyar 390 milyon 305 bin TL iken bu değer 2023 yılında 651 milyar 377 milyon 155 bin TL’ye yükselmiştir. Tabloda 2022 yılı toplam eğitim bütçesine Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Fonu’ndan aktarılan kaynaklar ve Hazine ve Maliye Bakanlığı bütçesinde ayrılan kömür ödeneği de dâhil edilmiştir. 2023 yılı toplam eğitim bütçesine Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Fonu’ndan aktarılan kaynaklar, aday ve çıraklara ödenen devlet katkısı ve Hazine ve Maliye Bakanlığı bütçesinde ayrılan kömür ödeneği de dâhildir.

Eğitim için ayrılan kaynağın tutarı önemli olduğu gibi kaynağın ne şekilde kullanıldığı da büyük önem taşımaktadır. Bütçeden eğitim için ayrılan kaynağın yüksek olması, bu kaynaklar etkin ve verimli olarak kullanılmadığı sürece eğitim sistemi için hedeflenen etkileri yaratmayacaktır (Akın, 2009). Bunun için iyi bir planlama yapılması, kıt olan kaynakların kullanılacağı kalemlerin büyük bir titizlikle hesaplanması, eğitim harcamalarının önceden öngörülmesi ve bütçenin buna bağlı biçimde oluşturulması gereklidir. Çünkü eğitim bütçesi ülkenin eğitime verdiği önemin en önemli göstergesidir. Öğrenci başına düşen eğitim harcaması, eğitim bütçesi ve eğitim harcamalarının ulusal gelire olan oranının artması bir ülkede eğitime verilen değer üç unsurudur (Başaran, 2006). Bu üç unsura gerekli önemin verilmesi ekonomik büyümenin artması anlamına gelmektedir.

Tablo 9. Türkiye’de 2016-2023 Döneminde Eğitim Bütçesinin GSYH’ya Oranı (%)

Yıllar	MEB Bütçesinin GSYH’ya Oranı	YÖK ve Üniversite Bütçesinin GSYH’ya Oranı	Toplam Eğitim Bütçesinin GSYH’ya Oranı	GSYH (Bin TL)	GSYH Büyümesi (Yıllık %)
2016	2,91	0,9	3,83	715.318.494	3,3
2017	2,71	0,82	3,65	852.691.894	7,5
2018	2,46	0,74	3,49	972.813.073	3
2019	2,64	0,76	3,30	1.137.800.496	0,8
2020	2,48	0,72	3,32	1.443.614.168	1,9
2021	2,02	0,63	3,41	2.207.987.654	11,4
2022	1,26	0,40	3,13	4.573.092.430	5,5
2023	2,33	0,72	3,06	7.933.916.708	4,5

Kaynak: MEB, 2023 ve World Bank, 2024

Türkiye’de toplam eğitim bütçesinin GSYH içerisindeki oranı bir önceki yıla göre azalarak 2023 yılında %3,06 olarak gerçekleşmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı bütçesinin GSYH’ya oranı bir önceki yıla oranla %85 oranında artarak %2,33’ e yükselmiştir. Yüksek Öğretim Kuruluyla üniversite bütçesinin GSYH’ya oranı ise bir önceki yıla oranla %80 artış göstererek %0,72 olmuştur.

Türkiye’de GSYH’nın gelişimi 2016-2023 dönemi için değerlendirildiğinde GSYH istikrarlı bir biçimde artarken toplam eğitim bütçesinin GSYH içerisindeki payının ağırlıklı olarak azaldığı dikkat çekmektedir. Bu durum ülkemizde eğitim harcamalarının ve bu harcamalar için bütçeden ayrılan payın yetersiz olduğunu göstermektedir. Burada dikkat edilmesi gereken bir başka nokta da GSYH artışının yani ekonomik büyümenin sürdürülebilir olup olmadığıdır. Türkiye ekonomisinde her ne kadar dönemsel olarak ekonomik büyüme gerçekleşse de diğer makroekonomik göstergelerde (istihdam, işsizlik, enflasyon vb.) hedeflenen iyileşme mevcut olmadığından büyümenin sürdürülebilir olduğunu söylemek mümkün değildir.

Bir ülkenin eğitim sistemi vasıflı insan yetiştirilmesinde kilit rol üstlenmektedir. Eğitim için ayrılan payın artması demek aynı zamanda toplumsal refahın artması demektir. Türkiye eğitim bütçesinin GSYH’ya oranı açısından Avrupa Birliği ve OECD ülkeleri ile karşılaştırıldığında ortalamanın altında kalmakta ve toplumsal refah ile ekonomik büyüme hacmi yetersiz olmaktadır. Yıllar içerisinde Türkiye kendi içinde gelişim gösteriyor olsa da gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında alınacak daha çok yol olduğu görülmektedir.

SONUÇ

Ekonominin büyüme ve kalkınmasında kilit rol üstlenen eğitim toplumu oluşturan bireylerin gelişiminde, nitelik kazanmasında oldukça önemlidir. Özellikle bilginin ve teknolojinin son derece büyük önem taşıdığı yenedünya ekonomik düzeninde eğitim, beşeri sermayenin ortaya çıkmasında en büyük belirleyiciliğe sahip olan bir kavramdır. Toplumsal huzur ve adaletin oluşmasında, toplumsal refah düzeyinin artmasında, bireylerin yaşam standartlarının yükselmesinde eğitim büyük bir öneme sahiptir. Dolayısıyla düşük gelir seviyesine ve yüksek oranlı gelir dağılımı adaletsizliğine sahip olan ülkemizde, kaynakların eğitim için ayrılan kısmı büyük önem taşımaktadır.

Eğitim olgusunun toplumun ve ülke ekonomisinin geleceğine yön vermesi nedeniyle eğitim sistemi ve politikalarının üretimle verimliliği artırıcı yönde olması zorunludur. Eğitim sisteminin

kaliteli olması ekonomik büyümeyi de beraberinde getirmektedir. Eğitim harcamaları, özel kesim ve devlet harcamaları şeklinde olup kamu harcamaları içinde önemli bir yere sahiptir. Bütçeden eğitim için ayrılan pay artırılırsa bunun ekonomik ve toplumsal boyutta yaratacak olduğu etkiler uzun vadede ve kalıcı bir biçimde kendini gösterecektir. Sürdürülebilir büyümenin oluşması ancak ve ancak eğitim sayesinde mümkün olacaktır. Dolayısıyla çalışmada yapılan literatür taramasıyla ve yararlanılan istatistikî verilerle Türkiye’de eğitim harcamalarının genel olarak ekonomik büyümeyi pozitif yönlü etkilediği görülmüştür.

Çalışmada Türkiye’de eğitim harcamalarının ekonomik büyüme üzerindeki etkileri özellikle 2016-2023 dönemi için araştırılmaktadır. Elde edilen veriler Türkiye’de eğitim harcamalarının yetersiz olduğunu göstermektedir. Türkiye’deki eğitim harcamaları genel olarak değerlendirildiğinde; toplam eğitim harcamaları artış gösterse de genel olarak düşük seviyede kaldığı görülmektedir. Ülke ekonomisinde gözlenen ekonomik dalgalanmalar kuşkusuz eğitim sistemini de doğrudan etkilemektedir. Eğitim harcamaları yıllara bağlı biçimde artış gösteriyor olsa da kur farklılıkları ve yüksek enflasyon sebebiyle ekonomide beklenen etkileri yaratamadığı gözlenmektedir. Bunun yanısıra ülkemizde eğitim sisteminin plansız ve düzensiz oluşu, eğitimin niteliğini tartışmaya açık hale getirmektedir. Türkiye’deki eğitim harcamaları Avrupa Birliği ve OECD ülkeleri ile kıyaslandığında daha alınacak uzun bir yolun olduğu açıkça görülmektedir. Dolayısıyla eğitim sisteminde vizyoner bir bakış açısıyla uzun vadeli eğitim politikaları ve amaçları belirlenmeli, radikal değişimler yerine izleme değerlendirmeye dayalı iyileştirici adımlar atılmalıdır. Çağın ve toplumun gerektirdiği niteliklere sahip, rekabet gücü yüksek, modern ve gelişen teknolojiye ayak uydurabilen sürdürülebilir bir eğitim modelini verimli bir şekilde uygulamak eğitimden beklenen başarının sağlanabilmesi için oldukça büyük öneme sahiptir.

Bir ülke ekonomisi için eğitime yapılan harcamaların, o ülke ekonomisi için oldukça yüksek düzeyde karı olan yatırımlar olduğu söylenebilir. Günümüzde artık fiziksel sermayenin ekonomik büyümenin sağlanmasında tek başına yeterli olmadığı düşünülmektedir. Beşeri sermayeye yapılan yatırım çarpan etkisi yaratarak ekonomik büyüme hacmini hızla artırmaktadır. Bu nedenle eğitimin kalitesi ve niteliği arttıkça beşeri sermaye de artmakta toplumsal ve ekonomik gelişim hızlanmaktadır. Türkiye’de eğitimde mevcut olan bölgesel eşitsizlikler her geçen gün daha da artmaktadır. Tüm bireylerin bölgesel ve bireysel ayırım gözetmeden eğitimde eşit şartlara sahip olması gerekmektedir. Bireylerin eğitim için herhangi bir ücret ödememesi ve eğitim amaçlı ek giderlerin sağlanması gerekmektedir. Eğitimin ekonomik büyüme ve gelir dağılımı üzerindeki etkisi değerlendirildiğinde devletin bu yönde gerekli adımları atması büyük önem taşımaktadır. Devlet toplumun her kesimine eşit eğitim haklarını sağlamalı, okullardaki eksiklikleri gidermeli, doğrudan ve dolaylı eğitim masraflarını üstlenmelidir. Eğitim politikaları doğru ve planlı bir biçimde ortaya konulmalı, eğitimde mevcut olan eşitsizlik ortadan kaldırılmalı ve eğitime daha fazla kaynak ayrılmalıdır. Devlet aynı zamanda sosyal ve yapısal refah reformu kanalıyla veya istihdam ve üretimi artırıcı yöndeki projelerle eğitimin niteliğini yükseltmelidir.

Türkiye’de eğitim harcamalarının bütçe ve GSYH içerisindeki oranının artması eğitime verilen önemi ifade etmektedir. Türkiye’nin, OECD ülkeleri içerisinde eğitim finansmanı bakımından tüm eğitim düzeylerinde toplamda en az kaynak ayıran ülke olduğu gözlenmektedir. Türkiye gelişmekte olan bir ülke olduğu için eğitim harcama ve yatırımlarına daha fazla önem verilebilir ve bu yolla dış dünya ile rekabet gücü artırılabilir. Devlet, sosyal refah devleti anlayışından yola çıkarak eğitim için gerekli olan parasal kaynağı sağlayabilir ve böylece ortaya çıkabilecek olan finansman sorunlarını engelleyebilir. Aksi takdirde eğitimde fırsat eşitsizliği ile gelir dağılımı adaletsizliği daha da artabilir ve ekonomik büyüme azalabilir.

KAYNAKÇA

- Akın, U. (2009). “Türkiye’de Eğitim Bütçesi”. *Millî Eğitim Dergisi*, 184, 8-25.
- Akın Mart, Ö. ve Kartal, S. (2021). “Türkiye’deki Eğitim Harcamalarının Değerlendirilmesi”. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 37-53.

- Arabacı, İ. (2011). “Türkiye’de ve OECD Ülkelerinde Eğitim Harcamaları”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(35), 100-112.
- Ayktut, N. (2019). Kamu Harcaması Olarak Eğitim Harcamaları ve Finansmanı: Türkiye OECD Ülkeleri Karşılaştırması (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Barro, R. J. (1991).” Economic Growth in a Cross-Section of Countries”. *Quarterly Journal of Economics*. 106(2), 407-443.
- Başaran, İ. E. (2006). Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi, Ekinoks Yayınları, Ankara.
- Blankeanu, W. ve Simpson, N. (2004). “Public Education Expenditures and Growth”. *Journal of Development Economics*, 73, 583–605.
- Ceğer, B. (2018). OECD Ülkeleri ile Türkiye'nin Eğitim Harcamalarının Karşılaştırılması (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çalışkan, Ş., Karabacak, M. ve Meçik, O. (2013). “Türkiye’de Eğitim-Ekonomik Büyüme İlişkisi: 1923-2011 (Kantitatif Bir Yaklaşım)”. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 11(21), 29-48.
- Çete ve Bozoğlu Çete (2024). “Eğitimin Kalkınma Sürecindeki Rolü”. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 11(107), 989-995.
- Çevik, Ö. C. (2022). “Bir Hak Olarak Eğitim ve Eğitim-Refah İlişkisi”. *İnsan Hakları Yıllığı*, 40, 115-149.
- Demirgil, B. ve Sonkur, G. (2022). “Türkiye’de Kamu Eğitim Harcamaları ile Ekonomik Büyüme İlişkisi Üzerine Uygulamalı Bir Çalışma”. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23(4), 845-851.
- Dineri, E. ve Gölpek, F. (2021). “Türkiye’de Eğitim Sisteminde Okullaşmanın Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi”. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 13(24), 37-48.
- Eğilmez, M. (2025). Kendime Yazılar. Erişim Adresi: <https://www.mahfielmez.com/2025/01/21-yuzyiln-ilk-ceyreginde-turkiye.html> Erişim Tarihi: 17.06.2025.
- Erdoğan, S. ve Yıldırım, D. Ç. (2009). “Türkiye’de Eğitim ve İktisadi Büyüme İlişkisi Üzerine Ekonometrik Bir Analiz”. *The Journal of Knowledge Economy & Knowledge Management*, 4(2), 11-22.
- Ereş, F. (2005). “Eğitimin Sosyal Faydaları”. *Milli Eğitim Dergisi*, 33(167), 104.
- Ergen, H. (1999). “Türkiye’de Eğitimin Ekonomik Büyümeye Katkısı”. *Ekonomik Yaklaşım Dergisi*, 10(35), 21-52.
- Granger, C.W.J. (1969). “Investigating Causal Relations by Econometric Models and Cross-Spectral Methods”. *Econometrica*, 37(3), 424-438.
- Gövdeli, T. (2016). “Türkiye’de Eğitim-Ekonomik Büyüme İlişkisi: Yapısal Kırılmalı Birim Kök ve Eşbütünleşme Analizi”. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(3), 223-238.
- Gwartney, J. D. ve Stroup, L.R. (1992). *Microeconomics: Private and Public Choice*, 6 th., NewYork: The Dryden Press.
- Karadeniz, O., Durusoy, S. ve Köse, S. (2007). *Avrupa Birliği Yolunda Türkiye’de Eğitim ve Beşeri Sermaye*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karış, Ç. (2019). “Eğitim Harcamaları ve Ekonomik Büyüme Üzerine Bir Nedensellik Analizi: Türkiye Örneği”. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(18), 1067-1088.
- Kızılkaya, S. ve Bakiler, O. (2024). Türkiye’de Eğitime Ayrılan Bütçe Yeterli mi?. Erişim Adresi: <https://www.voaturkce.com/a/turkiyede-egitime-ayrilan-butce-yeterli-mi/7897147.html> Erişim Tarihi: 17.05.2025.
- Koçak, A. (2016). Eğitim Harcamaları ve Ekonomik Büyüme İlişkileri: Türkiye ve G8 Ülkeleri Üzerine Bir Uygulama (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Köksel, B. ve Tecirli, S. (2023). “Türkiye’de Eğitim Harcamaları ve Ekonomik Büyüme İlişkisi Üzerine Ampirik Bir Analiz”. *Anasay*, 7(23), 71-104.
- Köprücü, Y. ve Sarıtaş, T. (2017). “Türkiye’de Eğitim ve Ekonomik Büyüme: Eşbütünleşme Yaklaşımı”. *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 77-89.
- Levine, R. ve Renelt, D. (1992). “A Sensitivity Analysis of Cross-Country Growth Regressions”. *American Economic Review*, 82(4), 942-963.
- Mei, M. (2025). “The Contribution of Higher Vocational Education to Regional Economic Growth”. *International Journal of Innovation and Sustainable*, 19(2), 172-187.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Personel Genel Müdürlüğü, 2023. Erişim Adresi: http://atama.meb.gov.tr/sonuclar/arsiv/sayisal_veriler.asp?k_yil=2023&k_tur=-1&Sonuc=Goster Erişim Tarihi: 10.03.2025
- Mercan, M. ve Sezer, S. (2014). “The Effect of Education Expenditure on Economic Growth: The case of Turkey. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 109, 925-930.

- Nuta, F., Petrisor, B. ve Puscaciu, R. M. (2023). "European Priorities in Education for Green Sustainable Development". *EIRP Proceedings*, 18(1), 1-12.
- Odhambo, N.M. (2024). "Education and Economic Growth in Sub-Saharan African Countries: Does Governance Quality Matter?". *Research in Globalization*, 8, 2-3.
- Ortaç F. R. (2003). "Cumhuriyetimizin 80. Yılında Eğitim Harcamaları". *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(2), 14-16.
- Ömür, Ö. M. ve Giray, F. (2016). "Kamusal Mal ve Hizmet Olarak Eğitim Hizmeti ve Harcamaları: Türkiye ve Diğer OECD Ülkeleri Karşılaştırması". *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(4), 129-160.
- Özaydın, M. M. (2012). Sosyal Devletin Eğitim İşlevi ve Türkiye’de Eğitim Politikaları. Şimşek, Osman. (Editör). Yeni Türkiye’nin Yeni Gerçekleri. Ankara. Otorite Yayınları, 209-223.
- Özer, R. (2010). Türkiye’de 1990 Sonrası Yapılan Eğitim Harcamalarının Bütçe Politikaları Çerçevesinde İncelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Pata, U. K. (2020). "Türkiye’de Eğitim ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Fourier-Shin Eş Bütünleşme Testi". *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi*, 6(2), 175-190.
- Self, S. ve Grabowski, R. (2004). "Does Education at All Levels Cause Growth? India, A Case Study". *Economics of Education Review*, 1, 47-55.
- Selim, S., Purtaş, Y. ve Uysal, D. (2014). "G-20 Ülkelerinde Eğitim Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi". *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 1(2), 93-102.
- Sönmez, V. (2001). Program geliştirme el kitabı. Anı Yayıncılık.
- Şimşek, M.H., Demirgil, B. ve Okumuş, İ. ((2024). "Türkiye’deki Kamu Eğitim Harcamalarının Ekonomik Karmaşıklık Üzerindeki Etkisi". *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(3) 1729–1739.
- Taban, S. ve Kar, M. (2006). "Human Capital and Economic Growth: Causality Analysis, 1969-2001". *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 159-182.
- Telatar, H. ve Terzi, O.M. (2010). "Nüfus ve Eğitimin Ekonomik Büyümeye Etkisi: Türkiye Üzerine Bir İnceleme". *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(2), 197-214.
- Toda, H.Y. ve Yamamoto, T. (1995), "Statistical Inference In Vector Autoregressions With Possibly Integrated Processes". *Journal of Econometrics*, 66, 225-250.
- Tuzcu, G. (2006). Eğitimde Vizyon 2023 ve Avrupa Birliği’ne Giriş Süreci. Türk Eğitim Derneği, Ankara.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Eğitim Harcamaları İstatistikleri, 2023. Erişim Adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Egitim-Harcamalari-Istatistikleri-2023-53557> Erişim Tarihi: 10.03.2025
- Ulusoy, A. (2013). Eğitim Psikolojisi. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Ulusoy, B. (2013). Ailelerin İlköğretim Düzeyinde Yapmış Oldukları Hanehalkı Eğitim Harcamaları (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- World Bank, Türkiye İstatistikleri, 2024. Erişim Adresi: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=2023&locations=TR&start=2011> Erişim Tarihi: 12.03.2025.
- Yalçinkaya, Ö. ve Kaya, V. (2017). "Eğitimin Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkileri: PISA Katılımcıları Üzerinde Bir Uygulama (1990-2014)". *Sosyoekonomi*, 25(33), 11-35.
- Yıldız, F. "Türkiye’de Merkezi Yönetim Bütçesinden Yapılan Eğitim Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi". *Dumlupınar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11, 33-40.
- Yılmaz, Ö. (2001). "Bölgesel Eşitsizlik: Türkiye Örneği". *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 15, 1-2.
- Yurgiden, H. (2024). "Türkiye’de Ekonomik Büyüme ve Eğitim Harcamaları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". *Hitit Ekonomi ve Politika Dergisi*, 4(2), 182-205.
- Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK), Yükseköğretim İstatistikleri, 2023. Erişim Adresi: <https://istatistik.yok.gov.tr/Erisim tarihi:12.03.2025>
- Yürük, B. ve Acaroglu, H. (2021). "Türkiye’de Eğitim Harcamaları ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkinin Doğrusal Olmayan Analizi", *Journal of Yaşar University*, 16(61), 1301-1317.